

Václav Dyk

Rozvoj českého rybářství a rybníkářství byl podmíněn aplikací moderních vědeckých poznatků z ichtyologie, ichtyopatologie a ichtyoparazitologie. K velkým osobnostem těchto vědních oborů patřil i Václav Dyk.

Prof. MVDr. Václav Dyk, DrSc., se narodil 28. února 1912 v jihočeských Strakonících. Pocházel z tzv. nemilkovské větve starobylého rodu Dyků, jejíž mužští členové se zabývali rybářstvím, lesnictvím a myslivostí. Obecnou školu navštěvoval ve Strakonících (v letech 1918–23) a středoškolská studia absolvoval také ve Strakonících a v Táboře (1923–31). Od počátku středoškolských studií tihl Václav Dyk podle rodové tradice a rodinné výchovy k biologickým oborům a jeho zájem o životnou přírodu zároveň rozvíjeli vynikající učitelé, zoologové Oldřich Košťál a Rafael M. Bouček. Pod jejich vlivem začal již na střední škole systematicky pozorovat život ryb v jihočeských vodních tocích a snažil se výsledky publikovat v denním i odborném tisku.

Po úspěšné maturitě nastoupil na Vysokou školu zvěrolékařskou v Brně. Záhy se stal demonstrátorem v biologicko-parazitologickém ústavu prof. Oldřicha Viléma Hykeše a zapojil se do výzkumné činnosti v oblasti ichtyologie a ichtyopatologie. V r. 1932 zveřejnil svou první vědeckou práci o výživě pstruhů v časopise školy. Během studia se intenzivně věnoval zájmovému lovu ryb a poznávání životního prostředí ryb a vodních živočichů, stal se například spoluauctorem knižní publikace *Rybářství* (nakladatelství A. Neubert, Praha 1935). Vysokoškolské studium ukončil o tři roky později a tehdy také získal doktorát.

Po absolutoriu působil až do listopadu 1939 jako asistent biologicko-parazitologického ústavu brněnské veterinární školy. V r. 1940 odešel do Vodňan, kde se jako komisař Výzkumné stanice rybářské a hydrobiologické zabýval kontrolou zdravot-

ního stavu ryb v jihočeských rybnících a řekách. Získal obsáhlý materiál nejružnějších druhů ryb, který poté využíval k mnohostranné výzkumné činnosti. Ve Vodňanech také vydal svou nejznámější knihu *Naše ryby* (vyšla r. 1944 u R. Prombergera, Olomouc) a založil edici rybářské beletrie *Pramen*.

V r. 1946 odešel jako uznávaný odborník v oblasti chovu a nemocí ryb do Opavy, kde pomáhal ve funkci přednosty hydrobiologického oddělení Výzkumného ústavu zemědělského řešit kritickou situaci v chovu ryb na severní Moravě a ve Slezsku. Na vyzvu představitelů veterinární školy se poté rozhodl vrátit do Brna do ústavu, kde dříve působil až do uzavření vysokých škol nacisty.

Po habilitaci, kterou absolvoval v únoru 1948, se stal v brněnské škole vedoucím biologicko-parazitologického ústavu. Pokračoval ve vědecké práci, jejíž výsledkem byla učebnice *Nemoci našich ryb* (Přírodovědecké vydavatelství, Praha 1952). Věnoval stále větší pozornost parazitologické problematice, a to nejen u ryb, ale také u lovné zvěře a domácích zvířat, což souviselo s jeho vzrůstající zálibou v myslivosti. Veterinárně zaměřená ichtyopatologie a ekologicky orientovaná parazitologie se staly po dobu vysokoškolské kariéry hlavní náplní jeho práce. Patřil k nejoblíbenějším pedagogům školy pro svůj poutavý způsob výuky, skromné vystupování a přátelský vztah ke studentům. Vedl je k samostatné práci a vytvářel pro ně podmínky k publikování ve vědeckém časopise školy, který v letech 1949–65 redigoval.

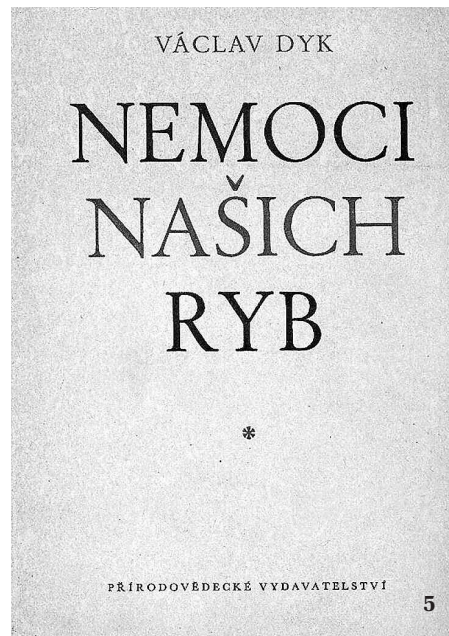
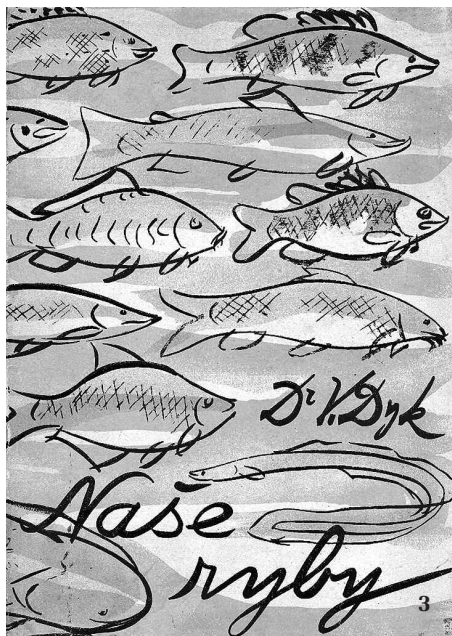
V r. 1955 se stal mimořádným profesorem, o 6 let později doktorem veterinárních věd a r. 1966 řádným profesorem. Vykonával akademické funkce proděkana veterinární fakulty (1955–59) a prorektora Vysoké školy zemědělské a lesnické (1962–66). V jeho práci i v osobním životě mu byla nejspolehlivější oporou manželka Sylva Dyková, vystudovaná architektka, jejíž názorné učební pomůcky pomáhaly studentům. Široká veřejnost ji znala jako autorku jedinečných ilustrací a fotografií doplňujících a zkrášlujících vědecké, odborné i naučně popularizační texty V. Dyka (včetně mnoha článků v *Živě*).

Po odchodu do penze (1977) se věnoval publikační činnosti a redigování odborných časopisů a publikací. Shromáždil, vyhodnocoval a zveřejňoval také poznatky z historie rybářství, myslivosti, ochrany přírody, veterinárního školství i dalších oborů.

Patřil k neaktivnějším vědeckým, odborným a populárně-vědeckým publicistům své doby. Během života zveřejnil na 50 monografií, učebnic a skript, kolem 280 vědeckých prací a na 3 400 informačních sdělení pro širokou odbornou a zájmovou veřejnost. Zemřel 5. listopadu 1995 v Brně a je pohřben na lesním hřbitově ve Vranově u Brna.

1 Vysokoškolský student Václav Dyk při lovu ryb na Otavě v polovině 30. let
2 U mikroskopu za středoškolských studií na tábořské reálce v r. 1930

Vzpomínka na Václava Dyka

S prof. Dykem jsem se poprvé setkal v 70. letech jako student na přednáškách veterinární parazitologie. Poznal jsem velmi energického člověka, který se zaujetím vysvětloval nám, studentům, nejobtížnější kapitoly tohoto předmětu. Již tehdy byly jeho přednášky pojaty moderním způsobem, v němž nechyběl ekologický pohled na parazitární choroby. Měl jsem to štěstí, že jsem se s ním mohl později dále setkávat, protože mě jako konzultant a školitel vedl při kandidátské dizertaci. Poznal jsem

3 Kniha V. Dyka *Naše ryby* (1944) patří k neznámějším publikacím v oboru.

4 Václav Dyk u preparátů parazitologické katedry v Brně v 60. letech 20. stol.

5 Druhá významná monografie vydaná r. 1952. Snímky z rodinného archivu

tak člověka zapáleného pro přírodu, rybaření, myslivost, vědce, který vyžadoval přesnost a exaktnost při výzkumné práci, sběru materiálu, jeho zpracování a především při publikování výsledků. Protože

sám byl zdatným autorem, jeho poznámky k připravovaným publikacím byly přesné a podnětné a pomohly mi v orientaci ve vědecké, pedagogické i osvětové činnosti v oblasti ichtyologie, ichtyopatologie a ichtyoparazitologie. A i když pan profesor již není mezi námi, stále se s ním setkávám. Dodnes při své práci používám texty z jeho bohaté publikační činnosti. Václav Dyk pro mě bude vždy znamenat vzor člověka zaníceného pro svou práci a jsem velmi rád, že jsem mu mohl být nablízku.

Stanislav Navrátil

Miroslav Švátora

Vzpomínka na Otu Olivu

Tento článek je věnován jednomu z předních evropských ichtyologů a zakladateli moderní české ichtyologie.

Prof. RNDr. Ota Oliva, CSc., se narodil 12. prosince 1926 v Praze, kde absolvoval reálné gymnázium. Již od mládí miloval přírodu a jako středoškolský student publikoval svá první pozorování. Velice se zajímal o akvarijní ryby a jejich rozmnožování, o čemž často přednášel, a začal také publikovat své zkušenosti. V této době ho velmi ovlivnil prof. Oldřich Vilém Hykeš. Po skončení války se v r. 1946 zapsal na Univerzitu Karlovu v Praze na přírodní vědy. V prvních letech studia se věnoval hlavně morfologii a sekundárním pohlavním znakům u ryb a částečně také faunistickému výzkumu. Přispěl tím k lepšímu poznání rozšíření několika rybích druhů u nás – např. ouklejky pruhované (*Alburnoides bipunctatus*), sekavce písečného (*Cobitis „taenia“*; uvádím zde dobové názvy, tak jak je O. Oliva znal a ve svých pracích používal, druhové nebo rodové pojetí některých těchto ryb se později změnilo, proto je v uvozovkách), vranky pruhované ploutvé (*Cottus poecilopus*), hrouzka bělo-

ploutvého (*Gobio „albipinnatus“*, *Romanogobio vladycovi*), hrouzka Kesslerova (*G. kessleri*, *R. kessleri*) – a publikoval o tom první sdělení. Předmětem jeho

dizertace byla revize československých ryb se zřetelem k jejich pohlavním znakům. Kromě toho studoval ryby z různých zemí, např. z Polska, Albánie a Japonska, později pak ze Súdánu, Iráku a Indie. Vedle taxonomických témat se začal již počátkem 50. let věnovat výzkumu rybích populací v tůních v Polabí (např. tůň Poltruba, Velká a Malá Arazimova a další). V té době ho silně ovlivnil Jaroslav Hrbáček, který se zde zabýval působením početnosti rybí obsádky na zooplankton (později byla tato lokalita vyhlášena jako přírodní rezervace Hrbáčkovy tůně). Oliva v Polabí sledoval rychlost růstu ryb, změny biomasy, produkci a další parametry. Publikoval také první studie o rybích populacích v Československu. Spolupráce s J. Hrbáčkem na polabských tůních přinesla řadu unikátních zjištění o dynamice populací ryb a zooplanktonních společenstev. Tyto výsledky oba vědci a jejich spolupracovníci později aplikovali při výzkumu mnohem větších údolních nádrží (např. Slapy nebo Klíčava, v 80. letech i Orlík). Ota Oliva se zde zaměřil na studium rybích populací, v čemž později pokračovali jeho žáci (např. Juraj Holčík nebo Karel Pivnička). Tehdy se také začal věnovat své kandidátské práci (1958).

V 60. letech ho inspiroval prof. Zigmund Grodzinski z univerzity v Krakově a Ota Oliva se zabýval i anatomií ryb. V této oblasti publikoval řadu prací, z nichž zvláštní význam mají ty o velikosti a povrchu žaber mořských ryb čeledi slimulo-